

ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน
ในเขตตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย*

A STUDY THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN PROVIDING ETHICAL
AND MORAL TRAINING TO PRIMARY STUDENTS IN MUEANG
DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE

พระมหาสุระนิตย์ สุรโกโซ (ไชยวงษา)

Phramaha SuraNit Surakako (Chaiwongsa)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author E-mail: aurairungruangkit@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กรกฎาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 8 สิงหาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 20 สิงหาคม 2567

Received 9 July 2024; Revised 8 August 2024; Accepted 20 August 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทต่อพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย

Citation:

* พระมหาสุระนิตย์ สุรโกโซ (ไชยวงษา). (2567). ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในเขตตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. วารสารกวีานพะเยา, 1(4), 1-24.

PraMaha SuraNit surakako (Chaiwongsa). (2024). A Study the Roles of Buddhist Monks in Providing Ethical and Moral Training to Primary Students in Mueang District, Nongkhai Province. Journal of Kwan Phayao, 1(1), 1-24.;

Website: <https://so11.tci-thaijo.org/index.php/jkp>

หาค่าความถี่ และร้อยละ ทดสอบสถิติทดสอบสมมติฐานความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้สถิติทดสอบเอฟ (F-test) เมื่อพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD

ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวม อยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านกระบวนการและวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพมีผลให้ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย ควรจะให้มีการอบรมธรรมะในด้านต่างๆ และแสดงให้เห็นถึงผลดีและผลเสียของการกระทำนั้น และยกตัวอย่างให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ควรพัฒนาสื่อสำหรับเผยแพร่หรือการอบรม ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ให้ความสนใจกับสิ่งใหม่ๆ รอบตัวเสมอ

คำสำคัญ: บทบาทของพระสงฆ์, การอบรมคุณธรรมจริยธรรม, นักเรียน

Abstract

This research article aims to 1) studying the roles of Buddhist monks in training ethics and morality to students in the Primary schools; 2) investigating opinions towards the roles of Buddhist monks in training ethics and morality of administrators, teachers, and students in the Primary schools in Mueang District, Nongkhai Province; and 3) studying and comparing opinions of males and female sample groups. The methodology used in this study was qualitative research.

The findings were listed as followeds:

1. The Buddhist monks' roles in providing ethical and moral training the students in the Primary Schools in Mueang District, Nongkhai Province as a whole were in the high Level Considering each aspect, the results were found at high level for the aspects of ethical and moral training patterns, knowledge and comprehension of ethics and morality, implementation of ethical and moral principles in daily life, ethical and moral training processes and methods, and ethical and moral training curriculum.

2. The comparisons of Buddhist monks' the roles in providing ethical and moral training in the Primary students in Mueang District, Nongkhai Province as analiged by variables with perceived by samples with different genders, education, and status revealed no differences which rejected the Established hypothesis.

Keywords: Role of monks, Moral training, Students

บทนำ

ในสมัยพุทธกาล สังคมอินเดียแบ่งเป็น ๔ วรณะ พระพุทธองค์ได้ออกเผยแผ่และสอนธรรมแก่ชนทุกชั้นวรรณะ โดยมีบทบาทด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านสงเคราะห์ปวงชนและด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช การที่พระมหากษัตริย์ให้พระสงฆ์ไปประกาศศาสนา หรือสั่งสอนศีลธรรมยังประเทศต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะพระเจ้าอโศกมหาราชต้องการจะขยายนโยบายทางการเมืองของตนไปยังประเทศต่าง ๆ ด้วยบทบาทของพระสงฆ์ในประเทศศรีลังกา จึงต่างไปจากสมัยพุทธกาลและสมัยพระเจ้าอโศกอย่างมาก ที่เห็นได้ชัด

บทบาทพระสงฆ์มีทั้งบทบาทหลักและบทบาทรอง ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจที่ไม่อาจเลี่ยงได้ การจะปฏิบัติกิจใด ๆ ก็ตาม ต้องไม่ละเลยการประพฤติในส่วนที่เรียกว่า “พรหมจรรย์” ซึ่งเป็นความประพฤติเพื่อความประเสริฐ เพื่อบรรลุถึงความสิ้นกิเลส โดยประพฤติให้เป็นไปตามพุทธบัญญัติและต้องเอื้อเพื่อ ไม่ละเมิดพุทธอาณัติอันเป็นข้อห้ามมิให้ประพฤติ หรือเรียกว่าประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย

แม้แต่พระพุทธเจ้าเองก็ทรงแสดงพุทธพจน์ตรัสสอนพระสงฆ์ให้สำนึกในหน้าที่ และความรับผิดชอบต่อสังคมไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพ และมนุษย์ทั้งหลาย” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในอดีตประเทศไทยใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการเรียนและการอบรมบ่มเพาะขัดเกลานิสัยทางด้านจริยธรรม โดยมีพระสงฆ์ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนมีบทบาท มีอำนาจในการอบรมสั่งสอนแนวทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนดี เพราะพระสงฆ์ถือเป็นบุคลากรผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องของจิตสำนึกทางจริยธรรม เปรียบบุคคลเหมือนบัว 4 เหล่า แต่ในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในด้านการขัดเกลาทักษะทางจริยธรรม ได้ลดน้อยลงไปบ้าง เพราะวัดไม่ได้เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเช่นในอดีตมากเท่าที่ควร ทำให้สัมพันธภาพระหว่างพระสงฆ์และเยาวชนมีน้อย เยาวชนในปัจจุบันจึงมีระดับคุณธรรมจริยธรรมค่อนข้างต่ำ และเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาของสังคมในปัจจุบัน (พระมหากำพล คุณงฺกโร, 2553 : 2-3)

ปัญหาของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติ เนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ประการสำคัญ คือ ปัญหาเยาวชนในปัจจุบันมีลักษณะเป็นพลวัต กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมสมัยใหม่อย่างไร้ขีดจำกัด ทั้งนี้อาจเกิดจากสาเหตุที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นบริบทรอบตัวเด็ก “กระแสวัฒนธรรมดั้งเดิมที่อ่อนแอลง สังคมไทยในปัจจุบันถือได้ว่าผ่านกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคมมาแล้ว 3 ยุค คือ สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม และสังคมข้อมูลข่าวสาร” (พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), 2553 : 20)

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคนี้ ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างมากมาย โดย เฉพาะอย่างยิ่งการรับอิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์ของโลกวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เยาวชนกล้าแสดงออกมากขึ้น หากแสดงออกมาทางที่ดีก็น่ายินดี และสรรเสริญน่าชื่นชมยินดี แต่ส่วนมากมักจะแสดงออกในทางไม่ค่อยเหมาะสม เช่น แสดงความรักในที่สาธารณะ ดื้อรั้นไม่ค่อยเชื่อฟังคำสั่งสอน คำตักเตือนของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ดี ไม่สอดคล้องกับค่านิยมทัศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา เมื่อเยาวชนรับสิ่งที่ผิดต่อค่านิยมทางศีลธรรมอันดีแล้ว ก็ย่อมส่งเสริมให้เกิดปัญหาด้านอื่นๆ ติดตามมา

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับปัญหาสังคมและการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า “วิถีชีวิตของคนไทยในอดีต วัดและชุมชนจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง โดยวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เริ่มตั้งแต่การให้การศึกษา เป็นสถานที่พบปะปรึกษาหารือเพื่อจัดกิจกรรมของชุมชน รวมถึงการอบรมบ่มเพาะขัดเกลานิสัยของคนในชุมชนให้มีคุณธรรมจริยธรรมอันดีงาม มีความรักใคร่สามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “เป็นดังทิศเบื้องบน” (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และเป็นผู้ดำเนินการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนในท้องถิ่น แต่จากการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและสังคมไทยดังที่ได้กล่าวมาแล้วทำให้วิถีชีวิตของคนไทยในชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ความสัมพันธ์ระหว่างวัดและชุมชนดังเช่นในอดีตก็มีระดับที่มีช่องว่างห่างกัน ทำให้คนส่วนใหญ่ไม่สามารถสืบทอดและ

ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทยแต่ดั้งเดิมได้ คนในชุมชนเริ่มละเลยศีลธรรม อยู่ในสภาพที่แล้งน้ำใจ และขนาดความเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ต่อกัน มองไม่เห็นความสำคัญของวัดในทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดความขาดแคลนการนับถือทางศาสนา และจริยธรรมและเป็นสาเหตุของปัญหาต่างๆ ในสังคมไทย ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), 2532 : 26)

สังคมไทยซึ่งถือว่ามีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ที่ปรากฏในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสังคมน้อยลงกว่าเดิมซึ่งอาจจะสืบเนื่องจากสาเหตุนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อมุ่งสนองตอบต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมองข้ามความสำคัญของการกำหนดวิชา ที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางศาสนา เช่น วิชาศีลธรรมจริยธรรม เป็นต้น เมื่อหลักสูตรการเรียนการสอน ที่ใช้ในสถาบันการศึกษาไม่มีวิชาหรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ก็ย่อมเป็นเรื่องยากที่พระสงฆ์เองจะมีบทบาทในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาของสังคมที่อยู่ในปัจจุบัน เพราะการศึกษายุคใหม่เป็นการศึกษาที่มีสื่อและหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลายขึ้น ทำให้สังคมให้ความสำคัญกับการอบรมสั่งสอนของพระสงฆ์น้อยลง (ปัญญา สละทองตรง (และคณะ), 2549 : 1)

พระสงฆ์ได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียน โดยการเผยแผ่ด้านศีลธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนแม้ในกิจกรรมการเผยแพร่ต่าง ๆ ก็มุ่งที่จะช่วยอบรมจริยธรรมศีลธรรมแก่นักเรียน นักศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตรงตามหลักธรรมและคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ต่อสมาชิกในสังคมว่า พระสงฆ์ควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้ บทบาทด้านการศึกษา คือ พระสงฆ์ต้องให้การสั่งสอนอบรมแก่ผู้อื่นให้ดำรงชีวิตได้ด้วยดี ซึ่งพระสงฆ์ต้องอาศัยความรู้ทางโลก และทางธรรม ด้านการเผยแพร่คือ การให้การสนับสนุนกิจกรรม การช่วยให้มีการประพฤติธรรมปฏิบัติธรรมอันเป็นประโยชน์แก่ไปสังคม และด้านการสงเคราะห์ คือ การที่พระสงฆ์ต้องให้คำแนะนำ นำปรึกษาแก่ผู้อื่นทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสงเคราะห์ทางจิต ซึ่งถือเป็นหน้าที่โดยหลักของพระสงฆ์ เมื่อ

พระสงฆ์ได้นำเอาบทบาททั้งสามด้านไปปฏิบัติ ย่อมทำให้พระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจที่ดี (ระพีณ ชูชื่น, 2533 : 1) จึงกล่าวได้ว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะสอนเนื้อหาธรรมะทั้งทางปฏิบัติธรรม เพราะพระสงฆ์เป็นผู้แตกฉานในทางธรรมวินัย มีศีลจาววัตร อันดีงามควรแก่การเลื่อมใส ถ้าหาพระภิกษุสงฆ์เช่นนี้ได้บ่อย ควรจัดให้ครูผู้มีหน้าที่สอนศีลธรรมได้รับความรู้และการปฏิบัติธรรมจากพระภิกษุสงฆ์ให้เป็นที่เข้าใจซาบซึ้ง ให้เกิดมีจิตใจฝักใฝ่ในธรรมด้วยใจจริง จึงจะถ่ายทอดความฝักใฝ่ในธรรมแก่นักเรียนของตนได้ในการส่งเสริมคุณธรรมบทบาทพระสงฆ์ ตำบลกวนวัน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยมุ่งศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา ว่าความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมรวมถึงแนวทางในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ของพระสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลที่สามารถนำไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและประยุกต์ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมซึ่งจะมีส่วนทำให้การอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนให้เข้าถึงเยาวชนของชาติ ปลุกฝังหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้ช่วยจรรโลงจิตใจเยาวชนให้ยึดหลักธรรมเป็นหลักในการดำเนินชีวิตด้วยความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแท้จริง และเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทต่อพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในเขตตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยแต่ละแนวคิด ทฤษฎี จะเป็นปัจจัยสนับสนุนนำไปสู่การตกผลึกข้อสรุปในการวิจัย โดยแบ่งแนวคิด ทฤษฎี ออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ คำว่า สงฆ ตามความเข้าใจทั่วไปคือ พระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ คือ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามด้วยพระสงฆ์ในความหมายของพระสูตร หมายถึง ท่านผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแม้เพียงรูปเดียวก็ได้ชื่อว่าเป็นพระสงฆ์ แต่ในความหมายทางพระวินัยนั้นท่านหมายเอาภิกษุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป จึงได้ชื่อว่าเป็นพระสงฆ์ (พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) 2528 : 63) พระสงฆ์เป็นสถาบันบุคคลที่เกิดขึ้นตามการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ผ่านวิธีการอุปสมบทตามที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต ทำหน้าที่ในการรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาจากรุ่นสู่รุ่นสืบมาจนถึงปัจจุบัน

2. แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนวิถีพุทธ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของโรงเรียนวิถีพุทธว่า คือโรงเรียนระบบปกติทั่วไปที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ หรือประยุกต์ใช้ในการบริหารและการพัฒนาผู้เรียนโดยรวมของสถานศึกษา เน้นกรอบการพัฒนาตามหลักไตรสิก คือ ศีล สมาธิ ปัญญา อย่างบูรณาการ ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการพัฒนา “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” คือ มีปัญญาเข้าใจในทางคุณค่าแท้ใช้กระบวนการทางวัฒนธรรมแสวงหาปัญญา และมีวัฒนธรรมเมตตา เป็นฐานการดำเนินชีวิต โดยมีผู้บริหารและคณะครูเป็นกัลยาณมิตรในการพัฒนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547 : 82) ในส่วน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้กล่าวว่า “โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการหล่อหลอมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพ เพื่อออกไปพัฒนาสังคมในอนาคตเด็กจึงเป็นทั้งทรัพยากร และผู้ใช้ทรัพยากรตามแนวคิด 4 ประการ คือ 1) เด็กเป็นเป้าหมายรวมของการศึกษาเล่าเรียน ซึ่งมีจุดประสงค์ที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามแนวทางที่ปรารถนา ถ้าปราศจากเด็กแล้วโรงเรียนก็ไม่ต้องมี หรืออยู่ไม่ได้โรงเรียนจะมีแต่ผู้บริหารครูและอาคารสถานที่ได้อย่างไร เด็กจึงเป็นทรัพยากรป้อนกระบวนการของโรงเรียน 2) เด็กเป็นจุดเริ่มต้นของสังคมโรงเรียนต้องจำลอง

เวทีสังคม เพื่อให้เด็กมีโอกาสฝึกฝนลักษณะนิสัยตามแนวทางที่สังคมปรารถนา โรงเรียนที่พัฒนาทรัพยากรคือเด็ก เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนมากที่สุดชุมชน หรือสังคมจะเกิดหรือตายอยู่ที่คุณภาพของเด็ก ที่จะเติบโตเป็นสมาชิกของสังคมในอนาคต 3) เด็กในฐานะทรัพยากรมีลักษณะแตกต่างจากทรัพยากรในรูปแบบอื่น ตรงที่ว่าเด็กจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ผลิต และใช้ทรัพยากรในรูปแบบอื่น โรงเรียนจึงต้องพัฒนาเด็กให้เป็นผู้สามารถใช้ทรัพยากรอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) เด็กจะเป็นทรัพยากรที่มีค่าได้ต่อเมื่อเด็กมีคุณภาพโรงเรียน จึงมีหน้าที่พัฒนาเด็กให้มีคุณภาพทั้งความรู้เจตคติและทักษะความชำนาญ” (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2537 : 12)

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์และโรงเรียนวิถีพุทธบทบาทของพระสงฆ์ พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาหมายถึงบุคคลหรือกลุ่มที่ดำรงชีวิตตามคำสอนของพระพุทธเจ้าและปฏิบัติเพื่อสืบทอดคำสอนให้ผู้อื่น พระสงฆ์เกิดขึ้นตามวิธีการอุปสมบทที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต ซึ่งถือเป็นสถาบันบุคคลสำคัญที่รักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในแง่ของพระวินัย คำว่า “สงฆ์” หมายถึงหมู่ภิกษุที่มีจำนวนตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป แต่ในความหมายของพระสูตร พระสงฆ์อาจหมายถึงบุคคลผู้ปฏิบัติธรรมตามคำสอนเพียงรูปเดียวก็ได้ ดังนั้น พระสงฆ์จึงเป็นเสาหลักที่ช่วยธำรงพระพุทธศาสนา โดยทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ปฏิบัติและผู้สอนธรรมเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของสังคมโรงเรียนวิถีพุทธคือสถาบันการศึกษาที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารและพัฒนาผู้เรียน โดยเน้นการดำเนินชีวิตที่มีศีล สมาธิ และปัญญาเป็นพื้นฐาน กระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถีพุทธมีเป้าหมายให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ผ่านการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและเข้าใจความเป็นจริง โดยอาศัยวัฒนธรรมแห่งความเมตตาและการแสวงหาปัญญา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) อธิบายว่า โรงเรียนวิถีพุทธช่วยเสริมสร้าง “การกิน อยู่ ดู ฟังเป็น” ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นผู้มีปัญญาและมีคุณธรรม นอกจากนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ได้เน้นว่าโรงเรียนคือสถาบันที่สำคัญในการพัฒนาเด็กให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพและเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในอนาคต แนวคิดนี้ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) เด็กเป็นทรัพยากรสำคัญที่โรงเรียนต้องพัฒนา 2) โรงเรียนควรจำลองสังคมเพื่อฝึกฝนเด็กให้มีลักษณะนิสัยที่ดี 3) เด็กคือทรัพยากรที่แตกต่างจากทรัพยากรอื่น เพราะสามารถพัฒนาเป็นผู้ผลิตได้ในอนาคต และ 4) เด็กจะมีคุณค่าต่อสังคมก็ต่อเมื่อได้รับการพัฒนาคุณภาพอย่างเหมาะสม

ทั้งสองแนวคิดสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของพระสงฆ์และโรงเรียนในการสร้างรากฐานทางศิลปกรรม ความรู้ และคุณภาพชีวิตที่ดีแก่สังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ในเขตตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งสิ้น 7 หมู่บ้าน จำนวน 4,181 คน (ข้อมูล ณ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2565)

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาได้ทำการสุ่มตัวอย่างเพื่อหาจำนวนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยดำเนินการโดยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 365 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากที่ปรึกษาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ผู้ศึกษานำแบบสอบถามไปทำการแจกให้กับผู้บริหาร ครู นักเรียน ในเขตเทศบาลตำบลกวนวัน อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคายและรอเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ภายในระยะเวลา 15 วัน
- นำแบบสอบถามที่รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ตรวจสอบแบบสอบถามทุกฉบับเพื่อดูความสมบูรณ์ให้ครบทุกด้าน

2. การนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาลงรหัสในกระดาษบันทึกรหัส (coding sheet)

3. ทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ คือ ค่าแจกแจงความถี่ (frequency distribution) และค่าร้อยละ (percentage)

2. การวิเคราะห์ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สถิติที่ใช้คือ ค่าแจกแจงความถี่ (frequency distribution) และค่าร้อยละ (percentage) และคำนวณคะแนนรวมของแต่ละปัจจัย พร้อมทั้งแบ่งกลุ่มคะแนนเป็น 3 กลุ่ม

3. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน เขตอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. ศึกษาเปรียบเทียบระดับเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งเพศชายและเพศหญิง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (one way analysis of variance)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

1. บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า

1.1 ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรม

คุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.2 ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.87 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.3 ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากทุกข้อ

1.4 ด้านกระบวนการและวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

1.5 ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.90 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทต่อพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนประถมศึกษาที่มีบทบาทต่อพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ นำไปสู่การ ตบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นราย

ด้านพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงยอมรับสมมติฐาน

2.2 ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม ด้านกระบวนการและวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกัน และเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ (LSD) ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน รวม 5 ด้าน คือ ด้านรูปแบบการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านกระบวนการและวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

2.4 ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม มีความแตกต่างกัน ส่วนด้านด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรม

จริยธรรม ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านกระบวนการ และวิธีการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ไม่แตกต่างกันและเมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ (LSD) พบว่า สถานภาพที่แตกต่างกัน รวม 5 ด้าน คือ ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านกระบวนการ และวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม และด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน ประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย

4. สรุปข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย

จากผลการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย ดังนี้

ความคิดเห็นในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย คือ ควรมีสื่อเพื่อประกอบการจัดการเรียนให้ชัดเจน และระยะเวลาในการอบรมน้อยเกินไปควรเพิ่มระยะเวลาให้มากกว่านี้

การนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย คือ ควรที่จะมีข้อมูลในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้มากและมีความหลากหลายยิ่งขึ้น

ความยากง่ายของการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย คือ ไม่ยากและไม่ง่าย มีทั้งความสนุกสนาน และยังได้ความรู้และการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

แนวทางการส่งเสริมให้จัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย คือ โรงเรียนควรจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง เพื่อฝึกให้นักเรียนในโรงเรียนมีสมาธิในการเรียน จะทำให้นักเรียนดีขึ้น

แนวทางในการปลูกฝังและอบรมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย คือ ควรปลูกฝังเด็กตั้งแต่ยังเล็กเพื่ออบรมคุณธรรมจริยธรรม และสอดคล้องกับชีวิตของคนในปัจจุบันนี้มากขึ้น

วิธีถ่ายทอดความรู้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย คือ พระวิทยากรมีวิธีทำให้นักเรียนเข้าใจและสื่อถึงได้ดีมาก และควรถ่ายทอดความรู้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนเข้าใจง่าย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคณะพระวิทยากรที่มาอบรม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย คือ วิทยากรที่มาอบรมมีความพร้อมเพียงกัน และวิทยากรต้องแม่นยำในเนื้อหาสาระ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ กล่าวถึงการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ระดับมาก ตามลำดับ คือ 1) ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรม

จริยธรรม 2) ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม 3) ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 4) ด้านกระบวนการและพิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

แสดงให้เห็นว่าระดับความคิดเห็นของผู้บริหารครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทำให้ทราบถึงบทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านมีประเด็นนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1) ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านรูปแบบในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรินทรา ปันงาม (2549 : 76) ศึกษา รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิสุทธิพร : การศึกษาการปฏิบัติดีแบบข้ามภพ ในจังหวัดอ่างทอง สรุปได้ดังนี้ (1) การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษาทั้งสามกรณี มีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่คล้ายคลึงกัน คือ การจัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้การปฏิบัติกิจทางศาสนา การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมคุณธรรม การใช้ธรรมะในการปฏิบัติหน้าที่ในชีวิตจริง การฝึกสมาธิ โดยใช้หลักการเสริมแรงในการพัฒนาคุณธรรม (2) รูปแบบพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนกรณีศึกษา มีความคล้ายคลึงกัน แต่จุดเน้นของกิจกรรมและวิธีการต่างกัน รูปแบบที่ 1 การสร้างบรรยากาศที่ “สะอาด สงบ” เน้นการสร้างบรรยากาศทางกายภาพที่สะอาด เพื่อนำไปสู่ความสงบทางจิต ด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีศีล 5 เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต รูปแบบที่ 2 การพัฒนาแบบมุ่งเน้นพฤติกรรมทางสังคม โดยมี “ครู” เป็นแกนหลัก เน้นการเสริมสร้างคุณลักษณะพฤติกรรมทางสังคมที่ดี โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ และรูปแบบที่ 3 การพัฒนาจิตโดยใช้การปฏิบัติตามกิจของพุทธศาสนาเป็นหลัก เน้นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาจิตด้วยการฝึกปฏิบัติตามกิจของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

2) ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านความรู้ความเข้าใจในหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อ

พิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานนิพนธ์ของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2545 : 169) ได้กล่าวถึง คุณค่าที่ต้องการทางจริยธรรมของหลักธรรมซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการอบรมสั่งสอน มีดังนี้ (1) ให้เป็นผู้หนักแน่นในเหตุผล และมองเห็นการกระทำและผลการกระทำตามแนวทางของเหตุปัจจัย ไม่เชื่อสิ่งมงาย ตีนข้าว (2) ให้เห็นความสำเร็จที่ตนต้องการ จุดหมายที่ปรารถนา จะเข้าถึงหรือสำเร็จได้ด้วยการลงมือทำคือ ต้องพึ่งตนเอง และทำความเพียรพยายาม และไม่มัวคอยโชคชะตา ไม่หวังผลดลบันดาลหรือรอผลการเช่นสงวอ้อน วอน (3) ให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่จะงดเว้นจากกรรมชั่วและรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลทำความดีต่อเขา (4) ให้ถือว่าบุคคลมีสิทธิและหน้าที่โดยธรรมชาติ ที่จะทำการต่าง เพื่อแก้ไขปรับปรุงสร้างเสริมตนเองให้ดีขึ้นไป โดยเท่าเทียมกัน สามารถทำตนให้เลวลงหรือให้ดีขึ้นไป ให้ประเสริฐจนถึงยิ่งกว่าเทวดาและพระพรหมได้ทุกๆ คน (5) ให้ถือว่าคุณธรรมความสามารถ ความดีความชั่วที่ทำ ความประพฤติปฏิบัติ เป็นเครื่องวัดความทราม หรือประเสริฐของมนุษย์ไม่ให้มีการแบ่งแยกโดยชาติชั้นวรรณะ (6) ในแง่กรรมเก่า ให้ถือเป็นบทเรียนและให้รู้จักพิจารณาเข้าใจตนเองตามเหตุผล ไม่ควรเพ่งโทษแต่ผู้อื่น มองเห็นพื้นฐานทุนเดิมของตนที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพื่อรู้จักที่จะแก้ไขปรับปรุงและวางแผนเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าต่อไปถูกต้อง (7) ให้ความหวังในอนาคตสำหรับสามัญชนทั่วไป

3) ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านการนำหลักคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาปุณณสมบัติ ปากาโร (2547) ศึกษาเรื่อง “การนำหลักธรรมที่ได้จากการเข้าค่ายคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนใน จังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2547” ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เข้าค่ายคุณธรรมแล้วมีการนำหลักธรรมบางข้อไปใช้ในชีวิตประจำวันตั้งแต่ร้อยละ 70 ขึ้นไปที่ปฏิบัติทุกครั้ง ได้แก่ การเคารพธงชาติทันเวลา, รองลงความเคารพและเดินผ่านครูแล้วก้มหัว ส่วนที่ไม่ได้นำไปใช้หรือใช้น้อย ได้แก่ ส่งการบ้านตามกำหนดและโกรธเมื่อถูกตักเตือน ส่วนที่เคยฟังเทศน์จากสื่อต่างๆ มิมีถึงครึ่ง แต่เมื่อทดสอบสมมุติฐานแล้วพบว่า ปัจจัย คือเพศ, อายุ และผลการเรียนของนักศึกษามีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์หรือ มีผลต่อการนำหลักธรรมไปใช้ นอกจากนี้นักเรียนที่เข้าค่ายยังมีข้อเสนอแนะเป็นอันดับหนึ่งว่าควรคิดช่างใจในการใช้เงินและไม่หลงใหลในอบายมุข

4) ด้านกระบวนการและวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านกระบวนการและวิธีการในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปริญา ตรีธัญญา (2547) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนนั้นควรได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน สามารถทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ ด้านบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน พระสงฆ์ควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เช่น การปฏิบัติสมาธิ เพื่อให้เยาวชนมีจิตใจสงบและโอบอ้อมอารีต่อผู้อื่น พระสงฆ์ควรเป็นแบบทางสังคมด้านความประพฤติที่ดี ควรปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ให้เยาวชนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และในการสอนต้องคำนึงถึงช่วงวัยของเยาวชนด้วย พระสงฆ์ควรเตือนให้เยาวชนรู้จักความประมาท และควรกล่าวถึงโทษของความประมาท โดยการนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาแสดงให้เห็นในรูปธรรม พระสงฆ์ควรส่งเสริมให้ครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และควรจัดกิจกรรมควบคู่ไปกับการให้ความรู้ เช่น การจัดค่ายคุณธรรม และต้องนำสื่อมัลติมีเดียมาประกอบการสอน เพื่อเป็นการจูงใจให้เยาวชนสนใจ พระสงฆ์ควรมีบทบาทเป็นผู้นำเยาวชนในการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและประเพณี ให้เยาวชนเกิดความรักหวงแหน และรู้จักช่วยเหลือสังคมโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามความเหมาะสม

5) ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม จากการศึกษาพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้านหลักสูตรที่ใช้ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขุม คำแหง (2553) ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถม ตรีศึกษาโรงเรียนมงกุฎเมืองราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง” การสร้างหรือการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาของท้องถิ่นและสังคมเป็นสิ่งจำเป็นที่สถานศึกษาทุกระดับจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับทุกระดับ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาชาติ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และเป็นคนที่มีความสุข หลักสูตรการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียนและสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน

ชุมชน และในสังคมโลกอย่างมีความสุข ซึ่งความสำเร็จของการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรให้สามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรับผิดชอบต่อผลผลิตที่เกิดขึ้น คือ คุณธรรมของผู้เรียน โดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาหรือในระดับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 ส่วนใหญ่เริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาว สภาพร่างกายและสภาพจิตใจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงและชอบความอิสระ อยากรู้ อยากรลอง ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงที่อาจจะกระทำในทางที่ผิดได้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำหลักสูตรเพื่อให้เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างทักษะในการดำเนินชีวิตให้แก่ผู้เรียน อันจะช่วยการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและทักษะการดำเนินชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากสภาพความจำเป็นในการแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาคุณธรรมและจริยธรรมระดับมัธยมศึกษา ความต้องการทางการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคคลในสังคมให้เป็นคนดี มีคุณธรรมและจริยธรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่เก้า พ.ศ.2545-2549 ปัญหาของหลักสูตรที่ขาดคุณธรรมและจริยธรรม และปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ขาดความพร้อมทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อใช้ฝึกอบรมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาให้มีความพร้อมในด้านคุณธรรมและจริยธรรม ให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนและท้องถิ่น เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน โดยการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่มีคุณธรรมและจริยธรรมให้ผู้เข้ารับการศึกษาที่สร้างขึ้นประกอบด้วยสภาพปัญหาและความจำเป็น หลักการและเหตุผล เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบการฝึกอบรม และการวัดผลประเมินผล แผนการฝึกอบรมพร้อมทั้งเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในเขต ตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นการสำรวจถึงความสำคัญและผลกระทบที่ พระสงฆ์มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจและสังคมของเยาวชนในพื้นที่ โดยเน้นบทบาท ของพระสงฆ์ในฐานะผู้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการเสริมสร้าง คุณธรรมและจริยธรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

1. บทบาทของพระสงฆ์ในชุมชน

พระสงฆ์ในตำบลกวนวันมักมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้คำแนะนำด้านศีลธรรม และจริยธรรม โดยผ่านกิจกรรมหลากหลาย เช่น

- การจัดสอนธรรมะ ในโรงเรียนหรือวัด เพื่อให้เด็กนักเรียนเข้าใจหลักธรรม เช่น ศีล 5 และความเมตตา

- การเป็นที่ปรึกษา สำหรับนักเรียนในเรื่องปัญหาส่วนตัวหรือครอบครัว

- การจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การเข้าค่ายคุณธรรม การปฏิบัติธรรมในช่วงวัน สำคัญทางศาสนา

2. แนวทางการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

พระสงฆ์ใช้วิธีการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง เพื่อให้ให้นักเรียนได้สัมผัสและเรียนรู้จาก ประสบการณ์โดยตรง ได้แก่

- การฝึกสมาธิ เพื่อเสริมสร้างความสงบและสมาธิในการเรียน

- การปลูกฝังความมีวินัย ผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การ รักษาความสะอาดในโรงเรียนและวัด

- การส่งเสริมความเมตตาและการช่วยเหลือผู้อื่น

3. ผลกระทบต่อการพัฒนานักเรียน

การที่พระสงฆ์มีบทบาทในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ส่งผลให้นักเรียนในพื้นที่มี พฤติกรรมที่ดีขึ้นในหลายด้าน เช่น

- ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

- การมีความเคารพต่อผู้อื่น ทั้งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

- การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การพูดโกหกหรือการทะเลาะวิวาท

4. ความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชน

พระสงฆ์ในตำบลกวนวันทำงานร่วมกับโรงเรียนและชุมชนอย่างใกล้ชิด เช่น การจัดกิจกรรมในวัด การเชิญนักเรียนมาร่วมวันสำคัญทางศาสนา และการสร้างเครือข่ายครอบครัวและครูเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง

บทบาทของพระสงฆ์ในตำบลกวนวัน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย เป็นตัวอย่างของการใช้หลักธรรมคำสอนเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในนักเรียน โดยมีผลต่อการสร้างเยาวชนที่มีคุณภาพและเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาสังคมในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียนในชุมชนผ่านการถ่ายทอดหลักธรรมคำสอน การจัดกิจกรรมทางศาสนา และการเป็นที่ปรึกษาทางจิตใจ โดยเน้นการพัฒนาคุณลักษณะที่ดี เช่น ความมีวินัย ความเมตตา และความรับผิดชอบต่อสังคม วิธีการอบรมของพระสงฆ์มุ่งเน้นการปฏิบัติจริง เช่น การฝึกสมาธิ การปลูกฝังวินัยในชีวิตประจำวัน และการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ในโรงเรียนและวัด ผลจากการอบรมส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น มีความเคารพต่อผู้อื่น และหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์ โรงเรียน และชุมชนยังช่วยสนับสนุนการพัฒนาให้นักเรียนให้เติบโตเป็นสมาชิกที่มีคุณภาพของสังคม โดยเป็นตัวอย่างของการนำหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชีวิตของเยาวชนในชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์จัดรูปแบบการอบรมที่เน้นให้ผู้เข้าอบรมมีส่วนร่วมในการอบรมให้มากที่สุด เช่น การใช้เกม การอบรมเป็นฐานความรู้ 2) ด้านเทคนิคการอบรม ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์นำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาหาความรู้ด้านการผลิตสื่อประกอบการอบรม หรือส่งเสริมทรัพยากรในการสนับสนุนการผลิตสื่อประกอบการอบรม 4) ด้านประเมินผลการอบรม ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ในเรื่องการวัดผล ประเมินผลในรูปแบบต่างๆ นำวิธีการวัดผลประเมินผลและเพิ่มเกณฑ์การวัดประเมินผลต่างๆ ที่หลากหลายมาใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการอบรม และคุณภาพของนักเรียนที่ผ่านการอบรมคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านความศรัทธาของผู้สอนอบรมคุณธรรมจริยธรรม ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ใช้หลักความ

เมตตาและคุณธรรมของความเป็นครูในการถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์อย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบังอำพรางใดๆ **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** ประกอบด้วย 1) ควรมีอาคารสถานที่ให้พร้อมแก่การใช้งานอยู่เสมอ และควรมีการจัดงบประมาณ เพื่อส่งบุคลากรหรือวิทยากรเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มเติม ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานสูงสุด 2) ควรมีบุคลากรหรือวิทยากรที่หลากหลายในการนำเสนอสื่อการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เพื่อที่จะให้ผู้รับการฝึกอบรมได้รู้เรียนจากวิทยากร 3) ควรพัฒนาสื่อสำหรับเผยแพร่การอบรม ให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น ให้ความสนใจกับสิ่งใหม่ๆ รอบตัวเสมอ ดังนั้น จึงต้องมีสื่อที่ทันสมัยประกอบการเผยแพร่การอบรม เพื่อสร้างความสนใจให้แก่นักเรียน โดยอาจเป็นอุปกรณ์มัลติมีเดีย คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เทป ซีดี หรือจอภาพโปรเจคเตอร์ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนเป็นสำคัญ 4) ควรกำหนดกิจกรรมในการอบรมให้ชัดเจน สื่ออุปกรณ์ที่ในการอบรมมีความพร้อม ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มาบูรณาการใช้ร่วมกัน มีตารางการอบรมและระยะเวลาในการอบรมที่เหมาะสมกับวัยและระดับความรู้ เพราะผู้ปฏิบัติธรรมมีระดับการรับรู้ หรือมีปัญหาไม่เท่ากัน ควรให้การเอาใจใส่ตรวจตราแนะนำผู้ปฏิบัติให้ทั่วถึง เป็นการสร้างรูปแบบที่เพิ่มความศรัทธาในการปฏิบัติ **ข้อเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 1) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียดด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิงลึก (In-Depthinterview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เช่น พระสงฆ์ที่มีบทบาทโดดเด่นในการอบรมคุณธรรมจริยธรรม เป็นต้น 2) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสอบถามจากประชาชน หรือผู้ที่ได้รับผลโดยตรงจากการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ เพื่อให้ได้ความเห็นจากมุมมองประชาชนที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ ผู้ทำหน้าที่การอบรมคุณธรรมจริยธรรม ในปัจจุบัน 3) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ หรือเทคนิคในการอบรมคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ เพื่อจะได้ทราบเทคนิค กลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อการพัฒนาประสิทธิภาพในการอบรมคุณธรรม จริยธรรมได้ 4) ควรศึกษาโรงเรียนในเขตอำเภออื่นๆ เพื่อศึกษาข้อมูลว่ามีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีความเหมือนกัน หรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้ 5) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ตามแนวทางภายในองค์การตามหลักพุทธศาสนาให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน 6) ควรศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ของเยาวชนทุกโรงเรียน นักเรียนทุกระดับ เพื่อให้สามารถนำผลวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงานในองค์กรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2537). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการพัฒนาเด็กพฤติกรรมเด็ก*.

นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ปริญญา ตรีธัญญา. (2547). บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน”, *วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์. ใน รายงานวิจัย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

ปัญญา สละทองตรง (และคณะ). (2549). การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนศึกษาในสังคมไทย : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียน ธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้นปีงบประมาณ 2549. ใน *รายงานการวิจัย. สำนักพิมพ์กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.*

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2532). *ศาสนาและเยาวชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *พุทธธรรม ฉบับเดิม*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). *โรงเรียนวิถีพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหากำพล คุณงุโร. (2553). ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*

พระมหาบุญณสมบัติ ปภาโกร. (2547). การนำหลักคุณธรรมที่ได้รับจากการเข้าค่ายคุณธรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนในจังหวัดหนองคาย พ.ศ.254. ใน *รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.*

พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). (2553). ความเข้าใจในการดำเนินชีวิต ตามหลักอริยสัจ 4 ของ
เยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณี เยาวชนในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาาคม อำเภอท่ามะกา
จังหวัดกาญจนบุรี. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2528). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ.
หจก. ศิวพร จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วรินทรา ปั่นงาม. (2549). ศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนวิถีสพุทธ :
การศึกษาการปฏิบัติดีแบบข้ามกรณีในจังหวัดอ่างทอง. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

สุขุม คำแหง. (2553). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 กรณีศึกษาโรงเรียนมงกุฎเมืองราชวิทยาลัย จังหวัดระยอง. ใน
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์บัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.